

CATCH + WERKBEZOEK ZWOLLE

5 maart 2019

Rapport 2, Werkpakket 3

Auteur: Franziska Baack (Universiteit Twente)

INHOUD

Werkbezoek Zwolle	1
Inhoud	2
Inleiding	4
Agenda.....	5
Resultaten uitwisseling.....	5
Vervolgacties	11
Bijlage	12

Afbeelding 1: Uitwisseling Discussie

Afbeelding 2: Voorbeeld Waterniveau

Afbeelding 4: Discussie

Afbeelding 3: Geveltuinjes Brouwerstraat

INLEIDING

De gemeente Enschede en de gemeente Zwolle houden zich al geruime tijd bezig met klimaatadaptatie. De eerste stresstesten zijn uitgevoerd en de (pilot)projecten zijn succesvol. Hierbij wordt veel samengewerkt met externe partijen. De problematiek vraagt om slimme keuzes. De manier waarop klimaatadaptatie wordt aangepakt door de gemeentes kent overeenkomsten, maar ook verschillen. In het kader van het project CATCH+ heeft de Universiteit Twente samen met de gemeente Zwolle een werkbezoek georganiseerd. Dit werkbezoek was een vervolg op een eerder werkbezoek aan Enschede (januari 2019). Doel van het werkbezoek in Zwolle was: leren van de sterkten en tekortkomingen van de aanpak voor de risicodialog in Enschede en Zwolle. Hierbij werd voortgebouwd op de verschillen en overeenkomsten die zijn benoemd tijdens het werkbezoek in Enschede.

Een lijst van deelnemers aan het werkbezoek is opgenomen in de bijlage. De agenda van de bijeenkomst is hieronder weergegeven. De belangrijkste onderdelen van het werkbezoek waren:

- Een presentatie door Franziska Baack van de Universiteit Twente (zie bijlage). Zij gaf een korte samenvatting van het rapport dat is gemaakt naar aanleiding van het eerste werkbezoek. Op basis van de aanvullingen van deelnemers is het rapport van het eerste werkbezoek aangepast.
- Na de presentatie werd er in twee interactieve groepen gewerkt: één groep voor de gemeente Zwolle en één voor de gemeente Enschede. De resultaten van de interactieve sessies zijn te vinden onder het kopje 'Resultaten Uitwisseling'. De voorbeeld doelen, (groepen van) actoren en methoden zijn in de bijlage te vinden.
- Na de interactieve sessie was er tijd om met elkaar in gesprek te gaan en van elkaar te leren. Hierbij hebben beide groepen kort voor elkaar samengevat wat ze hebben geleerd en wat voor hen de belangrijkste punten waren. Daarna grepen deelnemers van beide groepen de kans aan om elkaar verdiepende vragen te stellen. De resultaten van de discussie zijn onder het kopje 'Resultaten Uitwisseling' te vinden.
- Na de discussie is vooruitgekeken op het volgende CATCH+ bijeenkomst. Details hiervan zijn samengevat onder het kopje 'Vervolgacties'.

Afbeelding 5: Doelen en Actoren

AGENDA

13:00 – 13:10h	Koffie en welkom	Host (Gemeente Zwolle)
13:10 – 13:30h	Introductie werkbezoek en programma Presentatie over uitkomsten van de eerste werkbezoek	Gemeente Zwolle UT
Eerste deel: Sterkten en tekortkomingen – wat we kunnen leren uit de verschillen van aanpak		
13:30 – 14:20h	Interactieve sessie: Actor participatie: waarom, hoe en wie	Alle
14:20 – 14:30h	Pauze	Alle
14:30 – 14:50h	Discussie en Afronding: samenvatting en verdere stappen	Alle
Tweede deel: Excursie Zwolle		
15:00 – 17:00h	Excursie (te voet)	Zwolle

RESULTATEN UITWISSELING

Na de presentatie en samenvatting van de resultaten van het eerste werkbezoek was er een interactieve sessie over participatie in Enschede en Zwolle. Er werd er in twee groepen gewerkt: één groep voor de gemeente Zwolle en één voor de gemeente Enschede. Beide groepen dachten allereerst na over het centrale doel van de risicodialogen of participatie op stadsniveau in hun eigen gemeente. Hierbij konden ze gebruik maken van generieke doelen die in een eerder rapport¹ beschreven zijn. Vervolgens dachten de groepen na over wie ze al betrekken of zouden willen betrekken om dit doel te bereiken. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het niveau van de stad en van het project. Ten slotte hebben de groepen nagedacht over de methoden waarmee ze deze actoren willen betrekken. De resultaten van de interactieve sessies zijn hieronder te vinden. Eerst worden de doelen voor elke stad uitgelegd, daarna de doelen en methoden voor elke actorengroep. Deze zijn per actorengroep gestructureerd. Ten slotte zijn de terugkoppelingen uit de discussie en een synthese beschreven. De voorbeeld doelen, (groepen van) actoren en methoden zijn in de bijlage onder Doelen, Actoren(groepen) en Methoden voor de interactieve sessie te vinden.

¹ SWECO onderzocht de risicodialogen in Nederland en vatte de resultaten samen in een rapport [Risicodialoog Ruimtelijke Adaptatie](#).

HOOFDDOELEN	
Enschede	Zwolle
<p>Bewustzijn creëren over uitkomsten van stresstesten/ en mogelijke calamiteiten.</p> <p>Directe concrete acties ontwikkelen en implementeren.</p> <p>Maatregelen/ en actieplannen ontwikkelen.</p>	<p>Huidig: algemeen bewustzijn creëren.</p> <p>Volgende stap: creëren van bewustzijn ten aanzien van knelpunten die uit de stresstest komen (in relatie tot omgevingsvisie of in projecten).</p>

ACTOREN(GROEP): GEMEENTE (INTERN)					
Enschede			Zwolle		
	Doelen en Actoren	Methoden		Doelen en Actoren	Methoden
Algemeen/ Stedelijk	<p>Verschillende afdelingen zijn verantwoordelijk voor de thema's ruimtelijke ordening en water/klimaat -> meer integratie is nodig.</p> <p>Ruimtelijke ordening: spanningsveld tussen twee doelen: verdichten – versus vergroenen</p>		Algemeen/ Stedelijk	<p>Bewustzijn creëren en win-win plannen maken.</p> <p>Noch geen link tussen het fysieke en sociale domein</p>	<p>Via een roadshow zijn alle relevante afdelingen betrokken</p>
Pro- ject	<i>Geen informatie uit de sessie</i>		Pro- ject	Niet betrokken	

ACTOREN(GROEP): ANDERE OVERHEDEN					
Enschede			Zwolle		
	Doelen en Actoren	Methoden		Doelen en Actoren	Methoden
Algemeen/ Stedelijk	<p>Waterschap: bij de grotere (water)projecten maakt het waterschap deel uit van de projectgroep en daardoor worden de belangen van het waterschap goed gewaarborgd</p> <p>Twents Waternet voor kennis</p>		Algemeen/ Stedelijk	<p>Waterschap: Cofinanciering en win-win</p> <p>Andere gemeenten worden nu betrokken via werkregio.</p> <p>Werkregio: voor DPRA, moet nog</p> <p>Andere overheden ook via HWBP</p>	
Project	<p>Rijkswaterstaat: Rijkswaterstaat voor afvoer Twentekanaal</p> <p>Het is moeilijk om Rijkswaterstaat te betrekken.</p> <p>Enschede heeft geen prioriteit voor hen.</p>		Project	<p>Rijkswaterstaat: win-win</p> <p>Provincie: cofinanciering en win-win</p>	

ACTOREN(GROEP): BEDRIJVEN					
Enschede			Zwolle		
	Doelen en Actoren	Methoden		Doelen en Actoren	Methoden
Algemeen/ Stedelijk	<p>Woningcorporaties: waar handelen?</p> <p>Bouwbedrijven: kunnen een grotere rol spelen</p>	Pioneering (platform anders bouwen)	Algemeen/ Stedelijk	<p>Projectontwikkelaars wel maar bouwbedrijven nog niet echt aangehaakt: cofinanciering en win-win</p> <p>Georganiseerde bedrijven: cofinanciering; win-win; tevredenheid van belanghebbende; vestigingsklimaat; O.a. gesprekken met ondernemersverenigingen van bedrijventerreinen Voorst en Hessenpoort. Veel interesse in resultaten stresstest -> heeft geleid tot gesprekken met bedrijven</p> <p>Van de groepen Banken en Verzekeraars Achmea + Rabobank</p>	
Project	<i>Geen informatie uit de sessie</i>		Project	<p>Alle netwerkbeheerders betrokken op projectniveau: Meekoppelen maar niet strategisch. Zelfde geldt bv voor drinkwaterbedrijven</p> <p>Projectontwikkelaars</p>	

ACTOREN(GROEP): KENNISPARTNERS					
Enschede			Zwolle		
	Doelen en Actoren	Methoden		Doelen en Actoren	Methoden
Algemeen/ Stedelijk	<i>Geen informatie uit de sessie</i>		Algemeen/ Stedelijk	<p>Advies-/ Ingenieursbureaus</p> <p>Kennispartijen niet structureel betrokken. Zwolle heeft zelf een intern adviesbureau (stedenbouwkundigen in dienst) en hoeft hierdoor minder in te huren dan andere gemeenten</p>	
Project	<i>Geen informatie uit de sessie</i>		Project	<p>Landschapsarchitecten intern KNMI, CBS</p>	

ACTOREN(GROEP): SOCIALE VOORZIENINGEN					
Enschede			Zwolle		
	Doelen en Actoren	Methoden		Doelen en Actoren	Methoden
Algemeen/ n/	<i>Geen informatie uit de sessie</i>		Algemeen/ Stedelijk	Niet betrokken	
Project	Ziekenhuis: kwetsbare ligging; gesprek/kennis; noodmaatregelen: bijvoorbeeld een noodmaatregel bij het ziekenhuis zou het plaatsen van schotten kunnen zijn. Hiermee kan wateroverlast in het gebouw wellicht beperkt/voorkomen worden. Beperkte investering - in de context van hoe vaak komt het voor en wat zijn de kosten van welke oplossing en dan kan zo'n oplossing heel handig zijn. We zouden als gemeente in gesprek kunnen gaan of een dergelijke maatregelen (aanschaf schotten) wenselijk is bij het ziekenhuis. Kan een grotere rol spelen		Project	Scholen: win-win en bewustzijn Publieke voorzieningen alleen op projectniveau	

ACTOREN(GROEP): NGO'S					
Enschede			Zwolle		
	Doelen en Actoren	Methoden		Doelen en Actoren	Methoden
Algemeen/ n/	NMO		Algemeen/ Stedelijk	NMO: voor proceskennis (participatie)	
Pro- ject	<i>Geen informatie uit de sessie</i>		Pro- ject	Niet betrokken	

ACTOREN(GROEP): PUBLIEK					
Enschede			Zwolle		
	Doelen en Actoren	Methoden		Doelen en Actoren	Methoden
Algemeen/ Stedelijk	Samenlevingsgericht werken: van buiten naar binnen. Aansluiten bij wijkraden of bewonersinitiatieven. Op zoek gaan naar kansen en energie in de wijken		Algemeen/ Stedelijk	Niet betrokken	
Project	Kansarme groepen moet je daar energie in stoppen? Vaak wijken met wateroverlast. Bv in gesprek met mensen die actief zijn bij opschoonacties		Project	Tevredenheid van belanghebbende Bijzondere eigenaren en bewoners	

TERUGKOPPELING	
Enschede	Zwolle
<p>Risicodialoog moet nog een keer gevoerd worden</p> <p>Eye-opener: PO en WS samen kijken naar stress testen; wat zijn prioriteiten vanuit verschillende invalshoeken.</p> <p>Participatie kun je eigenlijk maar één keer doen; dus moet je goed voorbereid zijn. Wat ga je wel of niet doen als gemeente.</p> <p>Als stad een duidelijke ruimtelijke koers hebben.</p> <p>Stappen met woningbouwcorporaties van belang maar ook landbouw en groen, wijkraden en ondernemingsverenigingen</p> <p>Wel poging om sociale en fysieke domeinen op elkaar af te stemmen, o.a. via beleidscafés.</p> <p>Dynamische investeringsagenda: investeringen bij elkaar brengen (bv fysiek geld gebruiken voor sociale doelen).</p> <p>Enschede: Groen dak realiseren is lastig. Constructie</p>	<p>Veel actoren voor zowel stad als project betrokken, vooral georganiseerde stakeholders</p> <p>Verzekeren en andere actoren machtigen waren geen doelen</p> <p>Gesprek stedelijk niveau: georganiseerde stakeholders (belangenverenigingen) maar o.b.v. stresstesten schiet je snel door naar bv lokale ondernemers en gesprekken. Zelf aan de slag met de stresstest.</p> <p>College heeft klimaatadaptatie en energie benoemd als speerpunten. Interne roadshow - op pad de stad in; stresstest erbij pakken om te informeren en ook informatie ophalen. Ook vergunningverleners zijn nu goed aangehaakt.</p> <p>Lubeckplein: groene gevel op het Stadskantoor - > wordt neergelegd bij vastgoedbeheer; uiteindelijk opgelost vanuit vastgoed</p>

Synthese/conclusies:

- Duidelijk verschil in aanpak (adviseren versus ontzorgen). Dit komt mede door verschil in urgentie. Raad in Enschede stelde zelfs voor om lening te verstrekken aan gedupeerde bewoners.
- Vraag: hoe ruimtelijk vaststellen op niveau van structuurvisie? Er zijn in het verleden huizen gebouwd waarvoor eigenlijk geen toekomst voor is. Ontwaterende verantwoordelijkheid geven aan bewoner waar dat niet lukt? Zwolle heeft ook blokken met optrekkend vocht, alleen huizen maar niet in openbare ruimte (zand op zand). Dus toch eigen verantwoordelijkheid.
- Vraag: verdichten in centrum van Enschede, gaat ten koste van groen; watervisie en mobiliteitsvisie laten passen op omgevingsvisie. Zwolle: 60 mm mag niet afgewenteld worden. Sponsverwerking vergroten maar op een andere manier realiseren.
- Zwolle: Strategische gesprekken op stadsniveau hebben wel geholpen voor projectniveau.
- Vraag: met wat voor informatie ga je naar buiten om klimaatverandering te communiceren. Focus op verhaal van Zwolle: hoe is het gedaan? Verhaal van vandaag met aandacht voor incidenten.

VERVOLGACTIES

De werkbezoeken die een deel van het CATCH+ project en daarin werkpakket 3 uitmaken, zijn afgerond. Er is nog een workshop gepland om deze werkpakket af te ronden. Deze workshop zal mid-mei plaatsvinden. Daar wordt het eindrapport van werkpakket 3 en verdere planning voor werkpakket 4 gepresenteerd, en is tijd om verdere vragen te beantwoorden. Dit is ook de kick-off workshop voor werkpakket vijf samen met de kleinere gemeentes uit de provincie.

Afbeelding 7: Thorbeckewal Zwolle

Afbeelding 6: Nieuwe Markt Zwolle

BIJLAGE

PLAN EXCURSIE EN LIJST VAN AFBEELDINGEN

Afbeelding 1: Uitwisseling Discussie	2
Afbeelding 2: Voorbeeld Waterniveau	2
Afbeelding 3: Geveltuintjes Brouwerstraat	3
Afbeelding 4: Discussie	3
Afbeelding 5: Doelen en Actoren	4
Afbeelding 6: Thorbeckewal Zwolle	10
Afbeelding 7: Nieuwe Markt Zwolle	10

DEELNEMERS

ORGANISATIE	DEELNEMER
Gemeente Enschede	Hendrik-Jan Tekens
	Koon Wagelaar
	Pieter Dijkstra
Gemeente Zwolle	Anne Vrouwe
	Andreas van Rooijen
Provincie Overijssel	Bert Neefjes
	Paulus Blom
Waterschap Vechtstromen	Susan Lijzenga
	Ton Lammers
Universiteit Twente	Franziska Baack
	Joanne Vinke-de Kruijf
	Gül Özerol
Saxion	Bauke de Vries

DOELEN, ACTOREN(GROEPEN) EN METHODEN VOOR DE INTERACTIEVE SESSIE

Doelen voor het proces:

- Algemeen bewustzijn creëren klimaatverandering
- Bewustzijn creëren uitkomsten stresstesten/calamiteit
- Ambitie & strategieontwikkeling
- Ontwikkelen maatregelen/ actieplan
- Directe acties

Doelen voor specifieke actoren(groepen):

- Algemeen bewustzijn creëren
- Kennis voor besluitvorming verzamelen
- Grotere betrokkenheid stimuleren
- Ontwikkeling van win-win plannen
- Cofinanciering werven
- Langdurig gebruik en onderhoud verzekeren
- Andere actoren machtigen zelf te handelen
- Tevredenheid van belanghebbenden

Actoren(groepen)

- GEMEENTE: College B&W /Gemeenteraad; Openbare Werken; Riolering, stedelijk water; Wegen; Ruimtelijke Ordening; Beheerders openbare gebouwen (scholen, etc.); Groen; GG &GD; Politie; Brandweer; Financiën; Sociale Zaken; Bestuurszaken;
- WATERSCHAP: College van dijkgraaf; & (Hoog)heemraden/ Algemeen Bestuur; Watersysteem(beheer); Waterzuivering; Waterkeringen; Financiën; Bestuurszaken; Overige;
- ANDERE OVERHEDEN: Provincie; (Werk-) Regio; Rijkswaterstaat; andere gemeenten;
- KENNISPARTIJEN: Advies-/ ingenieursbureau(s); Landschapsarchitecten; Stedenbouwkundigen; Kennisinstituten
- NETWERKBEHEERDERS: Gas; Telecom/ internet; Elektriciteit; Drinkwaterbedrijf
- WONINGCORPORATIES; GROENBEDRIJVEN; BOUWBEDRIJVEN
- BEDRIJVEN: LOKALE INDUSTRIE; BANKEN/ VERZEKERAARS; winkelcentra; Theater/ bioscoop; Dierentuin; Pretparken
- SOCIALE VOORZIENINGEN: Scholen; Kleuterscholen; Ziekenhuis; Verzorgings-/ Bejaardenhuis
- NGO's: Burgerplatform; Vereniging; Bewoners(groep); Belangengroep; Bedrijfskring/ -vereniging
- PUBLIEK: Particulier Eigenaars; Burger (algemeen); Kansarme groepen; (Betrokken) bewoners

Methoden

- Enquête
- Website/ flyer/ advertentie
- Nieuwsbrief
- Informatieavonden
- Terugkoppelingsbijeenkomsten
- Ontwerp bijeenkomsten
- Campagne voeren (zoals boompeetschap)
- Evenementen/ bijeenkomsten
- Interviews
- Onderwijs (cursussen, colleges, projecten)

PRESENTATIE FRANZISKA BAACK